

את פתח - בחירות

פתיחתא: "רבי טרפון אומר: "לא עליך המלאכה לגמור, ולא אתה בן חורין ליבטל ממנה".

(אבות, ב' ט"ז)

אנו עומדים ימים ספורים לפני בחירות. ימי בחירות הם ימים מרתקים, מלאי עניין מתח וציפייה. אולם במערכת הבחירות הנוכחית רוח אחרת נושבת בחלקים שונים בציבור. רוח של תחושת ייאוש ומיאוס, שיתוק וחוסר עניין. ראוי שנשאל את עצמנו מה מחולל את האווירה הזו? יש שיאמרו שהנסיבות שהביאו לבחירות הללו מלמדות על ניתוק של המערכת הפוליטית מהציבור, שהבחירות הללו אינם למען האזרחים אלא בשביל הפוליטיקאים. ויש שיטענו שגם ככה מה שהיה הוא שיהיה ואין תקווה לשינוי והתחדשות. כל אלו נותנים תחושה של תסכול מהמערכת הפוליטית ומ'נציגי העם', ויש דיבור ואולי אף רצון להדיר רגליים מהשתתפות במשחק הפוליטי.

האם אנחנו, כאנשי חינוך מוכנים להשלים עם התחושות הללו? האם אין חשש שהן מהוות מדרון חלקלק שבסופו נטישת המרחב האזרחי והאחריות הציבורית שיש לנו על מדינת ישראל והחברה הישראלית?

מהגמרא במסכת ברכות (נה ע"א) נלמד על ההתלבטות שלנו:

אמר רבי יצחק: אין מעמידין פרנס על הצבור אלא אם כן נמלכים בצבור שנא' (שמות לה, ז) "ראו קרא ה' בשם בצלאל"

אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה: משה! הגון עליך בצלאל? אמר לו: רבונו של עולם! אם לפניך הגון, לפני לא כל שכן?!

אמר לו: אף על פי כן "לך אמור להם"! הלך ואמר להם לישראל: הגון עליכם בצלאל? אמרו לו אם לפני הקדוש ברוך הוא ולפניך הוא הגון לפנינו לא כל שכן.

הצגתו של בצלאל בפני העם לכאורה מיותרת, הקב"ה בחר בו כמתאים ביותר לתפקיד, מדוע משה מציג אותו בפני העם ואומר 'ראו קרא ה' בשם בצלאל'? השאלה מתחדדת משאלתו של הקב"ה את משה המופיעה במדרש - הגון עליך בצלאל? מדוע הקב"ה מעוניין לשמוע את דעת משה והעם, מה היא מוסיפה על דעתו? בפתח המימרא ר' יצחק עונה על שאלה זו - 'אין מעמידין על הפרנס אלא אם כן נמלכין בציבור'. השתתפותו של הציבור בבחירת מנהיגיו היא קריטית, למרות שבורא עולם בוחר את המנהיג הראוי, הוא מעוניין שהציבור יהיה שותף עמו בבחירתו. שותפות זו היא הבסיס ליצירת יחס נכון ובריא בין הציבור לנבחריו - רק כשמתקיימת זיקה טובה חברה יכולה להתקיים כראוי. כשהציבור שותף כבר מהליכי הבחירה המנהיג נעשה מחויב וקשור אליו, הוא צריך לעמוד בדרישות ממנו - הערכיות והמעשיות. מכאן נגזר לא מעט למשמעות ולהשפעת אחוז הצבעה נמוך במיוחד בבחירות. האם בחירות שיכללו רק 50% הצבעה יעניקו לגיטימציה לשלטון הנבחר? האם נבחר הציבור יוכלו באמת קבל הכרעות משמעותיות ולומר "זה רצון הבוחר"!!

בהקשר הזה חשוב שנשאל את עצמנו כמצביעים - מהם הקריטריונים שלנו להצבעה? האם אנו חושבים רק על שאלות אידיאולוגיות או שמא גם על שאלות אסטרטגיות הנוגעות ביציבות ובתרבות הפוליטית שתשרור במדינה לאחר הבחירות? במובן מסוים הבחירות הללו יכולות להיות הזדמנות עבורנו לגדול כפרטים וכחברה, כשהאפשרות ויכולת ההשפעה שלנו כאזרחים שותפים לאחריות - נפתחת מחדש.

וכאן נכון להרחיב את האמירה מעט יותר: מדינה דמוקרטית, וחברה בריאה מתנהלים בשיתוף האזרחים, בהצבעה בקלפי ובזירות רבות נוספות במרחב האזרחי. לציבור יש כוח משמעותי! כוח זה יבוא לידי ביטוי בהשמעת קולו באמצעות מחאות, הפגנות, נטילת חלק בארגונים אזרחיים המבקשים להשפיע על החברה בתחומים ובכיוונים שונים לקדם תפיסות עולם מגוונות. השתתפות בבחירות היא אחת מהדרכים הטובות ביותר למעורבות ולהשפעת האזרח! הייאוש שאוחז בחלקים רבים בחברה הישראלית, עקב המצב הפוליטי הסבוך אליו נקלענו אינו בריא לנו כחברה וגם אינו נכון. יש לנו יכולת באמת להשפיע הן בהצבעה והן במגוון דרכים נוספות כאזרחים שומרי חוק האוהבים את מדינת ישראל ואת הציבור הישראלי כולו ומחויבים לבנייתה וניהולה הטובים.

ולסיום, ואולי החשוב מכל. נדמה שהחובה להשתתף בבחירות, לקחת חלק במינוי השלטון איננה רק חובה אזרחית אלא אף חובה דתית, מעשה שיש בו ממד ממשי של מצווה מהתורה. בספר דברים (פרק י"ז ט"ו) מצווה עם ישראל להקים שלטון ריבוני בארץ ישראל: "כי תבא אל הארץ אשר ה' אלוהיך נותן לך וירשתה וישבתה בה ואמרת אשימה עלי מלך ככל הגוים אשר סביבתי. שום תשים עליך מלך אשר יבחר ה' אלוהיך"

הרמב"ם (ספר המצוות סוף מנין העשה) הסיק שמצוות מינוי מלך מוטלת על הציבור. יתכן והמלך ימונה ע"י סנהדרין ונביא, אך הביטוי לכך שהמצווה שמוטלת על הציבור, הוא בהסכמת העם למינוי. במילים אחרות יש כאן חזרה על העיקרון עליו כבר עמדנו למעלה בהקשר של מינוי בצלאל: לא ניתן לכפות מנהיגות ללא הסכמת העם. הסכמת העם היא הכרחית בכדי שהמנהיגים ישמשו ויתפסו הן על ידי העם והן על ידי הנבחרים כ"שליחי ציבור".

התורה אם כן מצווה אותנו להיות שותפים בכינון הריבונות שלנו, והתובנה הזו יכולה להשלים את אשר פתחנו בו. דברי חז"ל בפרקי אבות מבטאים את עומק מהות הבחירות אצל "העם הנבחר" הרואה את מהלך המאורעות בעין אמונית. מחד גיסא ביטחון מוחלט בבורא עולם שיוביל את תהליך הבחירה אל היעוד הנכסף. לכן "לא עליך המלאכה לגמור"..."מאידך גיסא מעורבותו של הבורא איננה פוטרת אותנו מאחריות והשתדלות מקסימלית. עלינו מוטלת החובה והאחריות, בבחינת "אין אתה בן חורין ליבטל ממנה", להיות שותפים עם א-ל ולעשות מקסימום תרומה והשתדלות, במהלך הבחירות להצלחת והגשמת היעוד.

חובה עלינו לקחת חלק במלאכת שמיים. כל אחד ואחד מאתנו חייב לעשות כל מאמץ אנושי על מנת לקדם את מצבו של עם ישראל. ועם זה אנו נושאים תפילה לבורא עולם שסייע לנו בבחירותינו, שישלח עצה טובה למנהיגינו הנבחרים, ושייתן שלום בארץ:

אָבִינוּ שְׁפִשְׁמִים, צוּר יִשְׂרָאֵל וְגוֹאֲלוֹ, בְּרַךְ אֶת מְדִינַת יִשְׂרָאֵל, רֵאשִׁית צְמִיחַת גְּאֻלָּתָנוּ.
הִגֵּן עָלֶיהָ בְּאַבְרַת חֶסֶדְךָ, וּפְרֹשׁ עָלֶיהָ סֶכֶת שְׁלוֹמְךָ, וְשַׁלַּח אוֹרְךָ וְאַמְתָּךְ לְרֵאשִׁיּוּתָהּ, שְׂרִיָּה וְיוֹעֲצִיָּה, וְתִקְנֶם בְּעֵצָה טוֹבָה מִלְּפָנֶיךָ. חֲזֹק אֶת יְדֵי מְגִנֵּי אֶרֶץ קְדְשֵׁנוּ, וְהִנְחִילֵם אֶלְהֵינוּ
יְשׁוּעָה וְעֲטָרַת נֶצַח וְתַעֲטָרֵם, וְנִתֵּן שְׁלוֹם בְּאֶרֶץ וְשִׁמְחַת עוֹלָם לְיוֹשְׁבֶיהָ.